

בפרשת שמיני כתיב "ואת הדאה, ואת האיה למינה", ובפרשת ראה כתיב "והראה את האיה והדיה למינה".

וכי תימא אותו עוף הנקרא דאה, דכתיבא בויקרא בפרשת שמיני, ולא כתיבא במשנה תורה בפרשת ראה, שדייה, הוסף אותו עלייהו, על העופות הכתובים בפרשת ראה, ויתווסף לך עוד עוף אחד.

אכתי עשרים ותרין עופות בלבד הוו, ולא עשרים וארבעה?!

אמר ליה רב חסדא לרב חנן, בנו: הכי אמר רב חנן בר רבא, חותני, שהוא אבויה דאמך, אבי אמך, משמיה דרב: כתיב בפרשת שמיני "האנפה למינה", "האיה למינה", ובפרשת ראה כתיב "כל עורב למינור", "ואת הנץ למינהו". הרי כאן ארבע מילים שמהן מרבכים עוד ארבעה עופות.

ופרכינן: אי הכי, שמרבה אתה עוד ארבעה עופות על העשרים ושנים שהוזכרו כבר, אם כן עשרים ושית עופות הוו, ולא עשרים וארבעה?!

אמר אבוי: "ואת הדאה" המוזכרת בפרשת שמיני, "והראה" המוזכרת בפרשת ראה — אחת היא!

דאי פלקא דעתך תרתיה עופות שונים אינון,

מכדי, הרי ספר משנה תורה לאוסופי, ב-ג-1 להוסיף על מה שלא נכתב בשאר הספרים הוא דאתא [כדאמרינן לקמן, למה נשנו עוד

ודרשינן: "הנץ" — זה הנץ. "למינהו" — להביא את בר חיריא.

ומפרשינן: מאי בר חיריא? אמר אבוי — שוריקא. (115)

אמר רב יהודה: כתיב בפסוק, "ואת החסידה האנפה" —

"החסידה", זו דיה לבנה. ולמה נקראה שמה חסידה? שעושה חסידות עם חברותיה, שמחלקת להם את מזונותיה.

"האנפה" — זו דיה רגזנית.

למה נקרא שמה אנפה? שמאנפת, שמתמלאת רוגז, עם חברותיה.

אמר רב חנן בר רב חסדא, אמר רב חסדא, אמר רב חנן בריה דרבא, אמר רב: עשרים וארבעה עופות טמאין הן שמוזכרים בתורה.

אמר ליה רב חנן בר רב חסדא, לרב חסדא אביו: דהיכא? היכן מנויים הם אותם העשרים וארבעה עופות?

אי דויקרא, אם כוונתך לעופות הטמאים המוזכרים בספר ויקרא בפרשת שמיני, הרי עשרים עופות הוו מנויים שם, ולא עשרים וארבעה?!

אי דמשנה תורה, ואם כוונתך לאותם המנויים בפרשת ראה, הרי עשרים וחד הוו, ולא עשרים וארבעה?!

המהרש"א.

מהו נץ כמו שפירשה גבי עורב, דכיון שלא למדנו מהמילה למינהו שום נץ אחר, שמע מינה שאין שום בעל חיים שנקרא נץ אלא בעל חיים

115. [ולכא לאקשווי מדוע לא פירשה הגמרא

כתבה התורה "למינה" פעם אחת על האיה ופעם אחת על הדיה, כי שתיהן אותו עוף הן.

ומבארין: וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא — למה ליה לתורה למיכתב בפרשת ראה איה ודיה?!

כדתניא: רבי אומר: אקרא אני, די היה שהתורה תכתוב איה, שהרי היא עצמה דיה, ואם כן, "דיה" למה נאמרה באותה פרשה?

כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק. שלא תהא אתה קורא בתורה איה, והוא קורא לה בשם דיה, ויכול הוא לומר, רק את האיה אסרה התורה, ואילו זוהי היא דיה, והיא מותרת.

וכן אם היה כתוב "דיה" ולא היה כתוב "איה", היה לבעל דין פתחון פה לחלוק, מפני שאתה קורא בתורה דיה, והוא קורא לה בשם איה, ויכול הוא לומר, את הדיה אסרה התורה, ולא את האיה.

לכך, כתב רחמנא במשנה תורה בפרשת ראה "והראה, ואת האיה, ודיה למינה". לומר לך, שאיה ודיה — אחד הם!

מיתבי לרב חסדא בשם רב, שאמר עשרים וארבעה עופות טמאים הן, ודאה וראה חשיב ליה עוף אחד, ואיה ודיה חשיב ליה עוף אחד.

שהרי שנינו בברייתא: **למה נשנו, למה חזרה** התורה וכתבה בפרשת ראה את איסור אכילת הבהמות הטמאות והעופות הטמאין?

פעם הבהמות הטמאות במשנה תורה, להביא את השסועה, שלא הוזכרה בפרשת שמיני].

מאי שנא הכא בפרשת שמיני דכתיב דאה, ומאי שנא הכא, בפרשת ראה, דכתיב ראה, ולא כתיב גם הדאה?!

אלא, שמע מינה, מין ראה ודאה, אחת היא: שזהו עוף אחד, אלא שלפעמים קוראת לו התורה ראה, ולפעמים דאה, וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שהיא נקראת ראה, ויאמר שאת הדאה אסרה התורה ולא את הראה, לכן חזרה התורה וכתבה ראה, לומר, שבין אם היא נקראת דאה ובין אם היא נקראת ראה, אסורה היא, לפי שאותו עוף הוא.

ומקשינן: **ואכתי כ"ה עופות הוו, עשרים** ואחד הכתובים במשנה תורה בפרשת ראה, ועוד ארבעה שנתרבו לעיל!?

ומשנינן: **אמר אביי: כשם שראה ודאה** אמרנו אחת היא, כך איה ודיה המוזכרים בפרשת ראה — אחת היא! וקראה להם התורה בשני שמות כדי שלא לתת פתחון פה לבעל דין לומר שאת האיה אסרה התורה ולא את הדיה.

דאי סלקא דעתך תרתי עופות אינון, הן, מכדי, הרי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא. **מאי שנא הכא, בפרשת שמיני, דכתיב** "למינה" אאיה, ומאי שנא התב, בפרשת ראה, דכתיב "למינה" אדיה, ולא כתיב "למינה" על איה, כדכתיב בפרשת שמיני!?

אלא, שמע מינה, איה ודיה אחת היא, ולכן

בבהמה חזרה התורה וכתבה — **מפני השסועה**, שהיא בריה בפני עצמה, שיש לה שני גבין ושני שדראות, וכדפרשין לעיל.

ובעופות חזרה התורה וכתבה **מפני הראה**, שלא הוזכרה בפרשת שמיני!

כולהו, דאה וראה, ודיה ואיה, חדא היא, נמצא שלפיו יש פחות מעשרים וארבעה עופות טמאים.

תנא [בדרך גוזמא]: איה **עומדת בבבל**, ורואה **נבלה בארץ ישראל**.

ופרכינן: **מדראה היינו איה** לדעת רבי אבהו, **מכלל, דראה לאו היינו ראה**. דקא סלקא דעתין השתא, שגם רבי אבהו סבירא ליה דאיכא עשרים וארבעה עופות טמאים הן, וכיון שהוא סובר שראה היינו איה, הרי אם נאמר דסבירא ליה שגם דאה היינו ראה, חסר לו עוף אחד למנין עשרים וארבעה עופות טמאין. אלא ודאי, הוא סובר כי דאה לאו היינו ראה. [ושלא כדברי אביי שאמר ראה ודאה אחת היא]. ולכן, אף על פי דסבירא ליה ש"ראה היינו איה", יש לו עשרים וארבעה עופות טמאין.

ואם כן קשיא, **מכדי**, הרי מה כתיב בספר **משנה תורה, לאוסופי הוא דאתא** על שאר החומשים, ואם נאמר כי דאה לאו היינו ראה, **מאי שנא הכא**, בפרשת שמיני, **דכתיב דאה, ומאי שנא התם**, בפרשת ראה, **דלא כתיב דאה?**

[כי אם דאה היא ראה, הרי כבר כתבה התורה ראה בספר דברים].

אלא, לאו, שמע מינה, דאה וראה ואיה, אחת היא [ולכן התורה לא כתבה דאה, דהיינו ראה, וראה היינו איה, כמו שאמר רבי אבהו].

וכדי ליישב את השאלה, היכן מצינו לרבי אבהו עשרים וארבעה עופות טמאים, בהכרח צריך לומר, **ומדראה היינו איה, מכלל דדיה**

והשתא דייקנן: **מאי לאו, מדבהמה דהתם** [שהיא השסועה], **לאוסופי אתא**, להביא בהמה חדשה שלא הוזכרה קודם בפרשת שמיני, **עופות נמי, לאוסופי** עוף חדש שלא הוזכר אתא. ושמע מינה דאה וראה שני עופות הם, שחזרה התורה והוסיפה עוף חדש ששמו "ראה", לומר שגם הוא אסור.

ומשנינן: **לא**. אין זו ראה. **אלא, התם, בבהמות, אתא לאוסופי את השסועה**. ואילו **הכא, בעופות, לפרושי אתא את כל שמותיה של הדאה**, ולומר שהדאה נקראת גם בשם "ראה".

ופליגא הא דרב חסדא בשם רב, שאמר עשרים וארבעה עופות טמאין הן, על **דרבי אבהו**.

דאמר רבי אבהו: ראה המוזכרת בספר דברים — **זו איה המוזכרת באותה פרשה**.

ולמה נקרא שמה ראה? שרואה ביותר, שיש לה ראה טובה. וכן הוא אומר בספר איוב [פרק כח] **"נתיב לא ידעו עיט, ולא שזפתו עין איה"**. ובאור הפסוק הוא, שאפילו האיה, שראייתה טובה, לא ראתה את הנתיב הזה.

וכיון שאמר רבי אבהו "ראה היא איה", ואנן על כרחן אשכחן שדאה וראה, וכן איה ודיה, אחת היא, מדלא הדר וכתבה תורה לדאה במשנה תורה, אלמא, לרבי אבהו,

לאו היינו איה, וכיון דדיה לאו היינו איה, יש לו לרבי אבהו עשרים וארבעה עופות טמאים.

אך גם תירוץ זה קשה, כי אם דיה לאו היינו איה, מאי שנא התם, בפרשת שמיני דכתיב "למינה" אאיה, כדכתיב "ואת האיה למינה".

ומאי שנא הכא, בפרשת ראה, דלא כתיב "למינה" אאיה, אלא רק אדיה, כדכתיב "ואת האיה והדיה למינה"?! והלא משנה תורה לאוסופי הוא דאתא, ומדוע גרעה התורה, ולא כתבה "את האיה למינה"?

אלא, מדלא כתבה התורה בפרשת ראה "ואת הדיה למינה", שמע מינה, בין דאח וראה ובין דיה ואיה, כל ארבעת השמות של העופות הללו, אחת היא! ולא סבירא ליה לרבי אבהו שיש עשרים וארבעה עופות טמאים, אלא רק עשרים ושלושה עופות טמאים איכא!

תניא: איסי בן יהודה אומר: מאה עופות טמאין יש במזרחה, וכולן — מין איה הן!

תני אבימי בריה דרבי אבהו: ז' מאות מיני דגים טמאין הן. (116)

וח' מאות מיני חגבים טמאים הם.

ולעופות — אין מספר! רב הוא מספר העופות הטמאין.

ותמהה הגמרא: והרי עופות טמאין, כ"ד הוו! כדאמרין לעיל. ואיך אמר אבימי שאין

להן מספר?!?

ומשנינן: אלא, הכי גרסינן: ולעופות טהורים, אין מספר.

תניא: רבי אומר: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הבהמות הטהורות. לפיכך, מנה הכתוב בטהורה את הבהמות הטהורות, כדכתיב בפרשת ראה "איל וצבי ויחמור", וכן הלאה, שרק אלו הן הטהורות.

גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על העופות הטמאין, לפיכך, מנה הכתוב בטמאין, את העופות הטמאין, שרק אלו הן הטמאין.

ודנה הגמרא: מאי קא משמע לן רבי? הרי ודאי פשיטא הוא שאם היו עוד עופות טמאין, או עוד בהמות טהורות, התורה היתה מונה אותם!?

ומשנינן: רבי השמיענו, כדרב הונא אמר רב, ואמרי לה: אמר רב הונא אמר רב, משום רבי מאיר: לעולם ישנה אדם לתלמידו את תלמודו בדרך קצרה, לפי שהדבר מתקיים אצלו יותר מאשר אם שונה לו בדרך ארוכה. ולכן מנתה התורה את הבהמות הטהורות והעופות הטמאים, שהן המועטין.

אמר רבי יצחק: עוף טהור — נאכל במסורת. שאם זכור הוא באדם כשר שאכלו, או שמסר לו רבו שעוף זה טהור, יכול הוא לסמוך עליו ולאכול את העוף. (117)

116. מאדם הראשון, שמסר לדורות שזהו מספר הטמאים, ידעינן לה. תוספות לקמן סו ב.

ויש גורסים: ז' מאות דגים טהורים, וח'

מאות חגבים טהורים. הגהות הב"ח

117. כתב החזו"ן איש [אגרות חלק ג קיג] לגבי

ונאמן הצייד לומר: עוף זה טהור, כך מסר לי רבי.

ואמר רבי יוחנן: והוא שבקי הרב או הצייד [כפי שיתבאר] בהן ובשמותיהן של אותו העוף ואת שמו.

בעי רבי זירא: מה שאמר רבי יצחק, נאמן הצייד לומר שכך מסר לו רבו, האם כונתו לרבו שהוא חכם בתורה, או כונתו לרבו צייד [זה שלמדו את אומנות הצייד]?

תא שמע: דאמר רבי יוחנן, והוא שבקי אותו רב בהן ובשמותיהן.

ומוכיחה הגמרא: אי אמרת בשלמא שכונת רבי יצחק לרבו צייד, שפיר הדבר, שמסתבר לומר שרבו הצייד בקי בהם.

אלא, אי אמרת שכוונתו לרבו חכם, הרי בשלמא שמייהו, שמותן [שאמר רבי יוחנן שצריך הוא להכיר], גמיר להו, למד הוא את שמותם.

אלא אינהו, את העופות בעצמם, מי ידע להו? מהיכן הוא יודע להכירן שלא יהיה עוף טמא הדומה לאותו עוף שהוא מתיר

לו!?

אלא, לאו, שמע מינה, רבו צייד. שכונת רבי יצחק לומר, שצריך רבו הצייד להכיר אותם ואת שמותיהם.

ומסקינן: שמע מינה!

תנו רבנן: לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום, ואין חוששין לא משום ביצי נבלות, ולא משום ביצי טרפות. שאין לחשוש שמא אלו הם ביצי עוף שנטרף או שהתנבל. (118)

והוינן בה: ודילמא ביצים דעוף טמא נינהו, וכיצד לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים!?

ומשנינן: אמר אבוה דשמואל: זה שהתירה הברייתא ליקח ביצים מן העובדי כוכבים מיירי באומר אותו עובד כוכבים, ביצים אלו של עוף פלוני, הידוע לנו שהוא טהור, וכיון שאנו יכולין להביא ביצים של אותו עוף ולראות אם הם דומים לביצים שאנו לוקחין ממנו, לא חיישינן שמא משקר הוא. (119)

והוינן בה: מדוע צריך העכו"ם לומר שהם של עוף פלוני טהור? ודילמא העכו"ם

השאלה אם להתיר את השור ההודי:

בטוחים אנו שהוא טהור, ובכל זאת, בהנהגתנו, שגדרו לנו רבותינו, אנחנו מזהרים שלא לקבל מין חדש.

והדבר מבואר בש"ך [יו"ד פ א]. וכך הוא האמת, שמימות הש"ך ואילך, יש לנו מנהג קבוע שלא לקבל שום מין חדש להביאו על שלחן ישראל מפני גדר מאכלות אסורות, אשר פרצה טהרה בישראל, ואין לנו לפרוץ גדר בזה. אין להתיר השור, לא מפני ספק טהרתו, אלא מפני מנהג שקבעו לנו רבותינו הגאונים,

הש"ך, החכמת אדם, הערוך השולחן.

118. קיימא לן בריש פרק ה דעדיות, שביצת הנבלה והטריפה אסורה באכילה.

119. וכתבו התוס' שעכשיו נהגו ליקח ביצים [של תרנגולים ואוזים] אצל כל אדם, לפי שאין ביצי עוף טמא מצויות אצלנו. וכך אין לחשוש, שמא הן ביצים של עופות טהורים שהן טריפה, וביצת טריפה אסורה, כיון שהרוב אינן טריפות.

שביצים אלו של עוף טהור, אפילו לא יאמר איזה עוף הוא, ודי בכך?

אלא אימא, כך היא כוונת הברייתא: כסימני ביצים — כך הם סימני

ומשינין: אי הכי, אם לא יאמר מאיזה עוף הם, אית ליה, יש בידו היכולת לאישתמוטי, ולומר, שביצים אלו הם של עוף אחר טהור, שאין הלוקח מכירו, ואין הלוקח יכול להכחישו.

ומקשינן: ולברוק את הביצים בסימנין, ואם יש להם סימני טהרה יוכל הוא לקנותם בכל אופן, ואם יש להם סימני טומאה לא יוכל לקנותם.

דתניא: כסימני ביצים — כך סימני דגים.

ויש לתמוה: סימני דגים סלקא דעתך? וכי אפשר לומר שסימני הביצים דומים הם לסימני הטהרה של הדגים, והלא איפכא הוי, שהרי סנפיר וקשקשת אמר רחמנא בסימני הדגים הטהורים, ואין סימנים אלו שייכים כלל בביצים!?

עוברי [ביצי] דגים. (120)

ועוד תניא גבי דיני ביצים: אלו הן סימני ביצים כשרות:

א. כל שכודרת ועגולגולת, כל ביצה שבאמצעה היא עגולה כעין כדור בעובי. (121) ואינה עגולה ככדור ממש, אלא ראשה אחד הוא "כד", רחב, כמו בית מושבו של כד, שבית מושבו רחב, (122) וראשה אחד השני הוא "חד", צר, כך שהיא עגולה ורחבה בראשה ומתקצרת היא בצד השני, טהורה היא. (123)

אבל, אם שני ראשיה כדין, רחבים ועגולים כמו בית מושבם של כדים, או שני ראשיה כדין, הרי ביצים אלו טמאין.

ב. אם היה חלבון [הלבן שבביצה] נמצא מבחוץ, בצד החיצון של הביצה, וחלמון

120. ביצי הדגים כמות שהן מחוברות יחד. רש"י

ונחלקו רבותינו הראשונים האם גם בביצי דגים אין הסימנים בודאות, אלא רק כסיוע לנאמנות המוכר, כמו בביצי עופות. וכך היא דעת התוס' והרמב"ם.

או שנאמר כי בביצי דגים הסימנים הם בודאות, בין סימני הטהרה ובין סימני הטומאה, לפי שידוע לחכמים שאין בביצי הדגים הטמאים הדומות לטהורים. ולפי הצד הזה, יועילו הסימנים בביצי הדגים גם לזהות את כשרות הדג שהולידם, אם אין לנו אפשרות לבדוק בקשקשיו. רבינו תם, וברמב"ן

121. רש"י מבאר שכודרת ועגולגולת דבר

אחד הוא. וכוונת הברייתא לומר, שהיא עגולה הן בהיקפה והן בעוביה, כעין כדור, ולא שטוחה כעדשה עגולה או כגבינה עגולה.

122. על פי רש"י במסכת עבודה זרה.

123. דנו רבותינו הראשונים מדוע אין לנו לאסור את האכילה של ביצת עוף טהור משום אבר מן החי?

התוס' בשם הבה"ג וכן הרמב"ן [הלכות בכורות פרק א] ביארו, כיון שאסרה התורה בפסוק מיוחד ביצת עוף טמא [לקמן], הרי מוכח שביצת עוף טהור מותרת.

ושאר הראשונים, התוס', הרא"ש בבכורות,